CHERNIVTSI LAW SCHOOL

VARNA FREE UNIVERSITY

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

100 Lietuvos universitetui 1922–2022

IV НАУКОВІ ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ ГАНСА ГРОССА:

Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції

м. Чернівці, 09 грудня 2024 р.

IV Наукові читання пам’яті Ганса Гросса:

збірник тез міжнародної науково-практичної конференції

(м. Чернівці, 09 грудня 2024 року)

Чернівці
Чернівецький національний університет
Імені Юрія Федьковича
2025

УДК 343.9 (082)
Н-34

Редакційна колегія:

Білоскурський Руслан Романович – доктор економічних наук, професор, ректор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Вдовічен Віталій Анатолійович – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Жаровська Галина Петівна – докторка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри кримінального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Nina Kaiser – Hans Gross Centre for interdisciplinary criminal sciences, Institut of Criminal Law, Criminal Procecure Law and Criminology, University of Graz.

Кунчев Йонко **–** доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Варненського вільного університету імені Чорноризця Храбра, м. Варна, Болгарія.

Neringa Palioniene – Doctor of Sciences, Dean of the Faculty of Law of Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania.

Mariana Mitra-Nita **–** PhD. Law, Faculty of Law and Administrative Sciences, Ovidius University of Constanta, Romania.

Ботнару Стела – докторка юридичних наук, доцентка, заступниця декана юридичного факультету Молдовського державного університету, Молдова.

Балук Ігор Григорович **–** директор Чернівецького науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС.

Н-34 **IV Наукові читання пам'яті Ганса Гросса :** збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 09 грудня 2024 року). Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. 302 с.

ISBN 978-966-423-950-6

Матеріали викладено в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, достовірність, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та інформацію для службового користування, несуть автори.

ISBN 978-966-423-950-6 **УДК 373.9 (082)**

ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ ВНАСЛІДОК РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..... 225

Шарандак А.В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ..... 231

Шевчук В.А. ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПРОГРЕС ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ВИРІШЕННЯ ВИБОРЧИХ СПОРІВ..... 236

Юрчишин В.М. ПОВНОВАЖЕННЯ СЛІДЧОГО ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ 240

Ющик О.І. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ, ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ПРИПИСІВ АБО НЕ ПРОХОДЖЕННЯ ПРОГРАМИ ДЛЯ КРИВДНИКІВ..... 246

ТРИБУНА МОЛОДОГО НАУКОВЦЯ..... 252

Marchenko Andrii HANS GROSS' DOKTRIN DER FORENSIK IN EUROPA 252

Бубнова А.С. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 256

Доголич І.В. КОРУПЦІЯ ТА НАЛЕЖНЕ ВРЯДУВАННЯ 259

Кошкодан А.В. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ МАРОДЕРСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ…….263

Луцик Я.М. АНАЛІЗ СУБ'ЄКТИВНИХ ОЗНАК ЕКОЦИДУ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ 267

Маліцька Н.А. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ ЯК НОВЕЛА КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ..... 272

Оксентій В.Л. ПІДАКЦИЗНІ ТОВАРИ ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНІВ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА МОЛДОВИ 278

Олексюк Т.С. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ 283

Орловський А.О. ПРИНЦИП NON BIS IN IDEM У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ТА ЗАСТОСУВАННЯ 288

Пасічник В.І. КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: КРИМІНАЛЬНО ПРАВОВИЙ АСПЕКТ..... 293

Польовий Я.В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ..... 296

Юрчишин В.М.,
доктор юридичних наук, професор кримінальної юстиції, професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування Чернівецького торговельно-економічного інституту, почесний працівник прокуратури України

ПОВНОВАЖЕННЯ СЛІДЧОГО ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Керівництво державою Україна, у сфері національної безпеки і оборони відповідно до п. 19 ст. 106 Конституції України, здійснює Президент України, який …видає укази і розпорядження з питань національної безпеки і оборони [1, с.343].

24 лютого 2022р. у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України Указом Президента України №64/2022 введено воєнний стан [2].

Оскільки воєнна агресія російської федерації триває, то 06.11.2024 Президент України підписав Закон про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» № 4024-IX від 29.10.2024 [3].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан — це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [4].

Підвищення ефективності протидії злочинності в умовах воєнного стану, яка набуває професіоналізму, організованості, транс націоналізації, а також зміцнення гарантії прав, свобод та законних інтересів особи в кримінальному судочинстві потребують удосконалення інструментарію отримання доказів у кримінальному

процесі слідчим, який проводить досудове розслідування кримінальних правопорушень.

Воєнний стан в Україні актуалізував ряд існуючих проблем кримінального провадження в Україні та породив ряд нових, що викликало системні зміни та доповнення до Розділу IX-1 КПК України. При чому це торкається умовно двох напрямків: (1) розслідування воєнних злочинів; (2) розслідування інших кримінальних правопорушень. Складнощі виникають у контексті проведення процесуальних дій та їх фіксування, оперативного прийняття процесуальних рішень, заходів забезпечення кримінального провадження, строків кримінального провадження, повноважень прокурора та керівника органу прокуратури. Усі ці фактори по-різному впливають на ефективність досудового розслідування [7, с. 211].

Розслідування – це система здійснюваних слідчим чи детективом пізнавальних та правозастосовних дій у передбаченому законом порядку, спрямованих на виявлення, запобігання та розкриття кримінальних правопорушень, збирання, дослідження, оцінку, перевірку і використання доказів, захист прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, забезпечення правильного застосування закону та справедливості кримінального провадження [5, с. 410].

Досудове слідство, відповідно до ст. 38 КПК України, здійснюють:

1) слідчі підрозділи:

а) органів Національної поліції;

б) органів безпеки;

г) органів Державного бюро розслідувань;

2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України;

3) підрозділи детективів органів Бюро економічної безпеки України [6, с. 234].

Варто врахувати, що кримінальний процес функціонує функціонує в умовах воєнного стану, а тому слідчий, прокурор, суддя та інші учасники процесу діють в умовах підвищеного навантаження - особливо це стосується слідчого. Такі перекоси з навантаженням зумовлені не тільки криміногенною обстановкою та обсягом кримінальних проваджень, а й такими додатковими факторами:

внесенням до ЄРДР, відповідно до ст. 214 КПК України, «невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення» (в тому числі про події, які завідомо не містять складу кримінального правопорушення); зайвою заформалізованістю кримінального процесу, зокрема необхідністю для отримання доступу до судового контролю за досудовим розслідуванням, попереднього погодження прокурором клопотань слідчого про проведення слідчих (розшукових) дій чи заходів забезпечення кримінального провадження. Хоча судовий контроль сам пособі передбачає принцип змагальності у судовому засіданні та зовнішній контроль за діями слідчого; необхідністю звертатись, за погодженням з прокурором, до суду для застосування навіть найлегших запобіжних заходів, як особисте зобов'язання та особиста порука; необхідність повторного звернення до суду для арешту речових доказів, дозвіл на вилучення яких вже був наданий судом при постановленні ухвали про обшук та багатьма іншими бюрократичними вимогами закону.

В умовах середнього навантаження на слідчого близько 100 кримінальних проваджень, які постійно перебувають у нього у провадженні, як засвідчує практика, у середньому за один робочий слідчий може провести 4 повноцінні слідчі чи процесуальні дії, які потребують участі інших учасників кримінального провадження, а також, окрім цього погодити клопотання з прокурором, взяти участь у судових засіданнях, підготувати, окрім цього певну кількість процесуальних документів (постанов, повідомлень, клопотань, відповідей), а також розглянути заяви, скарги, звернення, клопотання, що не потребує безпосередньої участі інших осіб.

Якщо взяти найпростіше кримінальне правопорушення у якому вже з моменту реєстрації відомо особу, яка його вчинила, і її не потрібно встановлювати, наприклад кримінальне правопорушення, передбачене статтею 368 КК України «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою», то при існуючих умовах документування (тобто без виникнення обставин, що ускладнюють доказування) слідчий повинен виконати наступний, мінімально необхідний, перелік слідчих та процесуальних дій: внести відомості до ЄРДР; повідомити заявника та прокурора про

початок досудового розслідування; допитати заявника; дати доручення оперативному підрозділу, або особисто встановити ідентифікуючі данні фігуранта, його засобів зв'язку, пересування, посаду, адреси роботи, проживання та інше; у режимі секретності (тобто із застосуванням всіх режимних процедур, фельд'єгерського зв'язку та ін): підготувати клопотання на проведення НСРД; погодити клопотання з прокурором; розглянути клопотання у суді; дати доручення на виконання ухвал; в процесі проведення НСРД за приписом прокурора ознайомитись з їх результатами.

В подальшому, в ході проведення контролю за вчиненням кримінального правопорушення, слідчий в стислі строки має робити спроби затримати особу у порядку ст. 208 КПК України, провести обшук особи, огляд місця поді, у разі необхідності обшуки (невідкладні, або санкціоновані, що також передбачає підготовку клопотань, погодження їх у прокурора, участь у судовому засіданні) інших місць; підготувати клопотання про арешт вилучених коштів та речових доказів, погодити його з прокурором та розглянути у судовому засіданні; підготувати повідомлення про підозру, погодити у прокурора та вручити підозрюваній особі; підготувати клопотання про запобіжний захід, погодити у прокурора, розглянути в суді; допитати підозрюваного, заявника та свідків; отримати зразки та призначити фоноскопічну, хімічну експертизу (у разі необхідності); відкрити матеріали досудового розслідування сторонам провадження в порядку ст. 290 КПК України; підготувати реєстр матеріалів досудового розслідування та обвинувальний акт, передати для затвердження прокурору.

І це далеко не повний перелік дій, які повинен виконати слідчий для закінчення кримінального провадження про кримінальне правопорушення вчинене в умовах очевидності.

За відсутності заходів щодо організації роботи слідчого та контролю з боку керівника органу досудового розслідування (далі – ОДР) окремі слідчі, навіть за умови постійної понаднормової роботи, поґрунтовано не закінчать у розумні строки досудове розслідування у кримінальних провадженнях. А отже залишок кримінальних проваджень у цих слідчих буде збільшуватись, так як до ЄРДР кожного дня вносяться відомості про нові кримінальні правопорушення.

Відтак діяльність керівника органу досудового розслідування із використанням його процесуальних повноважень часто сприяє оперативному реагуванню на проблеми та забезпеченню швидкого та ефективного досудового розслідування та результативності діяльності слідчого, тобто є усі підстави для усунення дублювання в керівництві слідством між прокурором та керівником органу досудового розслідування, частину повноважень залишити за керівником органу досудового розслідування. Зокрема. доцільно зменшити систему документів слідчого, які погоджуються з прокурором перед направленням їх для прийняття рішень слідчим суддею.

Висновок. Удосконалення процесуальної форми кримінального провадження має спрямовуватись, з одного боку, на спрощення в першу чергу процедури доказової діяльності слідчих, які б не виходили за рамки верховенства права та інших принципів кримінального процесу, але дозволяли б більш швидко отримувати інформацію та формувати необхідну доказову базу, забезпечувати дієвість кримінального провадження та невідворотність покарання винних осіб, а з іншого боку, на убезпечення і захист самих слідчих від можливих провокацій і тиску з боку можновладних підслідних, що може стати нездійсненним саме правосуддя.

Література:

1. Тертишник В.М. Конституція України. Науково-практичний коментар. Київ: Алерта, 2023. 464 с.
2. Указ Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану» URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text
3. Закон України про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» № 4024-IX від 29.10.2024 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4024-20#Text
4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» URL :https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text
5. Тертишник В.М. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Вид. 20-те, доповн. і перероб. Київ: Алерта, 2023. 1120 с.

6. Кримінальний процес України: Академічний курс: у 3т.Т.1: Загальна частина/[В.Т.Нор, Н.Р.Бобечко, М.В.Багрій та ін.]; за ред.. акад. НАПрН України, д-ра юрид. наук. проф. В.Т Нора, д-ра юрид. наук. проф. Н.Р. Бобечка. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. 2021. 912с.

7. Федорів О. М., Реалізація стандартів ефективності досудового розслідування в умовах воєнного стану Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 4. 2022, С210-218.